

פרשת תזריע

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

פרשה הקודמת למדנו על תורת בעלי החיים. השבוע עוברת התורה לדון בתורת האדם - במצבי טומאתו ובדרכים לטהר אותו מן הטומאה

בפרשה הקודמת למדנו על תורת בעלי החיים ; על סוגי החיות הטהורות והטמאות ועל דיני הקורבנות מהחי.

בפרשת השבוע עוברת התורה לדון בתורת האדם - במצבי טומאתו ובדרכים לטהר אותו מן הטומאה. חכמינו ז"ל מסבירים את הסיבה לסדר זה: "כשם שיצירתו של האדם (היתה) אחר כל בהמה, חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר בהמה, חיה ועוף".

הטומאה הראשונה בסדר חיי האדם היא טומאת היולדת. לאחר צאת התינוק מרחם אימו, נטמאת האם, ובסיום ימי טומאתה, עליה להביא קורבן הודיה לה'.

יש מפרשים כי הקורבן הוא כפרה על כך שבעת צירי הלידה, כשתקפו עליה כאבים עזים, נשבעה שלא תלד שוב ועל שבועה זו היא מביאה קורבן לכפרה.

בהזדמנות זו גם מצווה התורה על עשיית ברית-מילה לרך הנולד ביום השמיני ללידתו.

הטומאה החמורה בחיי האדם היא הצרעת והיא קיימת בשלושה מישורים: באדם עצמו, בבגדיו או בביתו.

באדם מופיעה מחלת הצרעת בצורת פצעים לבנים כשעליהם שערות לבנות, וחומרת המחלה מאובחנת על פי חוזק הלבן לדרגותיו השונות (שאת, ספחת, בהרת).

האדם הנגוע במחלה פונה אל הכהן, והוא - אם סימני המחלה ברורים בעיניו - מכריז על טומאת המצורע.

אך אם מתעורר ספק כלשהו, נשלח המצורע להסגר למשך שבוע. אם המחלה לא התפשטה, נקבעה טהרתו ואם פצעיו גדלו הוא נשלח לעוד שבוע ימים שלאחריו קובע הכהן באופן סופי אם הוא טהור או לא.

טיפול שורש

"אני צריך עקירה", הודיע המטופל לרופא השיניים. "אין בעיה, שב."

"רגע, איך אתה מתכוון להרדים?", תהה הלה למראה הצבת שביד הרופא. "לא ניתן להרדים בכזה מצב," ענה הד"ר. "אם אין הרדמה אני לא פותח את הפה,"! סירב הפצינט.

הרופא הסתודד עם האסיסטנטית, וזו תקעה סיכה ארוכה ברגלו של הפצינט, מרוב כאב הוא צרח והרופא דחף את ידו פנימה ועקר במהירות את השן ללא הרדמה. לאחר העקירה שאל הרופא "נו, איך היה?".

"כואב, אבל מעולם לא ידעתי ששורשי השן מגיעים עד הרגל..."

פרשת תזריע

במשפט המפורסם שנערך ברוסיה בשנת תער"ב, העלילו אנטישמים על מנדל בייליס עלילת דם. האווירה ברחוב הרוסי הייתה מתוחה וטעונה והיהודים שחששו מפוגרום אכזרי שייערך בהם - גייסו סוללת עורכי דין ידועי שם על מנת להפריך את הטענות השקריות. בין השאר מכיוון שאחת הטענות התבססה על כך שבתלמוד נכתב במפורש: "אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם" ולכן, טענו התובעים, מותר ליהודים לרצוח גויים, הוזמן הרב יעקב מזא"ה [-מזרע אהרן הכהן] להסביר את המובאה.

כשהגיע תורו לשאת את דבריו אמר הרב כך: "בלשון הקודש ישנם ארבעה שמות 'נרדפים' - 'אנוש, גבר, איש, אדם. שלושת השמות הראשונים ניתנים לקריאה הן בלשון יחיד והן בלשון רבים - אנשים, גברים, אישים. אולם המילה 'אדם' אינה ניתנת לקריאה בלשון רבים.

"הלא תבין כבוד השופט, הגויים מוגדרים או כיחידים - כל אחד לעצמו, או כהרבה אחדים בודדים; ברם, רק העם היהודי יכול להתהדר בתואר הנפלא שהוא חטיבה אחת שאינה נראית כלל כמורכבת מאנשים רבים, כולם מרגישים גוף אחד ונשמה אחת. אם כן, צדקו חז"ל באומרם אתם אלו שיכולים להתהדר בתואר 'אדם' שמבטא אחדות, ואין העכו"ם יכולים להיקרא 'אדם'.

"ההוכחה הטובה ביותר לדברי, תהווה העובדה שהריצו אותי מאות קילומטרים מביתי לכאן רק כדי להגן על יהודי שאיני מכיר, ואלמלא באתי היה מתרחש פוגרום נוראי בכל היהודים. הלא כל בעל שכל יודה, שאף אם נניח שהנאשם חטא - שאר היהודים מה עשו? מסתבר שגם אתם מודים בעובדה שאנו מוגדרים 'אדם' אחד...."

דיני המצורע מתחילים בפרשתנו בפסוק הבא: "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן." "לכולם ידוע שהצרעת באה על חטא לשון הרע, על מנת שהמצורע שקלקל בלשונו וגרם פירוד בין יהודים, יצא מחוץ למחנה וירגיש בדידות מהי ועל ידי כך יוכל לתקן את אשר עיוות.

רבי משה אלשיך בספרו על התורה מעורר שתי נקודות: מדוע רק אצל יהודים כל כך הקפידה התורה על טהרת הלשון בשונה מגויים, זאת ועוד, מדוע בעל לשון הרע זוכה בפסוק לתואר: "אדם", שבלשון הקודש בא תואר זה לבטא שלימות [כפי שיציר כפיו של הקב"ה נקרא "אדם"].

לפי הסברו המבריק של הרב מזא"ה המובא לעיל [המיוחס לרבי מאיר שפירא מלובלין], שתי השאלות יתורצו האחת בחברתה: העם היהודי הריהו כיחידה שלמה שאסור לעשות בה פילוג ופירוד, לפיכך מסבירה התורה שאם יש בעור בשרו של מאן דהו נגע צרעת, הרי זה משום שהוא חטא ב"אדם" - דיבר לשון הרע על יהודי אחר והאחדות נפגמה. אצל הגויים לעומת זאת, אין טעם להעניש בחומרה על לשון הרע כי הם אינם מיועדים להיות חטיבה ויחידה אחת שלמה.

בדיוק בשל כך - מטעים האלשיך הקדוש - המצורע מובא דווקא אל אהרן הכהן, משום שמידתו הייתה "אוהב שלום ורודף שלום." למצורע אומרים: כלך לך אצל אדם שהשקיע מזמנו ומכוחותיו על מנת ליישר הדורים בין בני האדם, וממנו תשכיל כמה לא טוב היה כשהשקעת כח וזמן להרוס יחסים בין אנשים...

הצרעת שעליה דיברה התורה כבר אינה קיימת היום, אך לשון הרע - בועטת והורגת. בחז"ל דימו את המדבר לשון הרע לנחש המכיש בשיניו, שכפי שלנחש אין הנאה בעצם ההכשה, כך אין רווח ממשי

פרשת תזריע

שמפיק המדבר מאמירתו מלבד ההרס והחורבן שהוא מותיר אחריו.

אחד מהדברים שאין אדם ניצול מהם בכל יום הוא "אבק לשון הרע", לו נשתדל לפחות לזכור שאמירת לשון הרע, המתבצעת בין היתר באמצעות השיניים, יכולה להגיע "עד הרגל" - למקומות שעליהם לא חלמנו, ייתכן שניזהר יותר בדיבורנו.

אבחנה פנימית: עונג ונגע - טוב ורע

בפרשת השבוע אנו מוצאים הדרכה כיצד להתמודד עם נגעים בדרכה של תורה. איך הנגע יכול להתפס כחסד הבורא, שעוזר לנו להבין את הקשר בין סיבה לתוצאה. להורות לנו שהטיפול הוא בראש ובראשונה בתוך האדם עצמו.

פתיחה

פרשת 'תזריע' פותחת בדיבור על אשה כי תזריע וילדה בן זכר, על ימי נידתה וימי טהרתה, כאשר יולדת בן וכאשר יולדת בת. אולם כל הפרשה עצמה עוסקת בנגע הצרעת וסימניו. בהמשך נראה כיצד קשורה הפתיחה לתוכן הפרשה.

כיוון שהתורה מדברת בעניין הצרעת, בדרך הטבע, היה צריך לקרוא לפרשה משהו כמו, 'דיני חולי ורפואה', ובפרשה היינו קוראים על רופא שנשלח לטפל בחולה. אבל הפרשה מספרת על נגעים ועל כהן שמאבחן ומגדיר, מטפל ומטהר את הנגעים הללו. מה זה בא לרמז לנו על האופי הרוחני של מחלת הצרעת?

מי שנסע לארצות המזרח בודאי נתקל באנשים מצורעים, המראה מזעזע ומעורר רחמים. אבל באופן כללי, הצרעת נראית לנו כמשהו מרוחק ובכלל לא שייך לתקופת חיינו. ננסה להבין מה היא אותה צרעת, אותו נגע, שהתורה עוסקת בו, וכיצד הוא בכל זאת שייך ישירות למציאות חיינו כיום.

יראה ואהבה

כאמור, תחילת הפרשה היא בענין, "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ". כתוב בגמרא, "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"(זרעים, מסכת ברכות). ידוע ששלמות העבודה הרוחנית היא כאשר יש אהבה ויראה יחד. בפרשה הקודמת דברנו קצת על השלמות של "נעשה ונשמע", וגם על שתי הדיברות הראשונות שנאמרו כאחד מפי הגבורה בהר סיני, "אנכי" ו"לא תעשה לך". הכל מרמז על שלמות עבודת השם, כאשר האדם משיג את שתי המדרגות, יראת השם ואהבת השם.

ה"נועם אלימלך" מסביר שמדת היראה היא הכלי לקבלת מידת האהבה (נעם אלימלך, במדבר). הזוהר הקדוש מדמה את הענין לשתי כנפיים - אהבה ויראה, שאין ציפור שיכולה לעוף עם כנף אחת, שרק על ידי אהבה ויראה יכול היהודי להתעלות ולעלות בסולם המדרגות הרוחניות.

אומר ה"נתיבות שלום", זה הרמז בפסוק "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ, וְיִלְדָה זָכָר", אשה מרמזת על מידת הגבורה והיראה, מה שנקרא בלשון הקבלה, קו שמאל, וזכר מרמז על מידת האהבה, קו ימין. אם האדם מתחיל את עבודתו הרוחנית בבחינת "אשה", היינו ממידת היראה, אז "יולדת זכר", מגיע למידת האהבה. זה הסדר הנכון להתפתחות רוחנית והוא מבואר היטב ב"הקדמה לתלמוד עשר הספירות" של הרב אשלג זיע"א, "בעל הסולם".

מהם הנגעים?

נדבר מעט בנושא הנגעים המתוארים בפרשה. מדובר כאן על מצב בו אדם רואה נגעים בעורו. כשזה קורה, אותו אדם מחויב לבא אל הכהן. הכהן הוא המאבחן את הנגעים ומחליט על פי הסימנים שהתורה נתנה, מתי לטמא את האדם - להכריז עליו כטמא, ומתי לטהר אותו. אומרת המשנה במסכת נגעים, "מראות נגעים שנים שהן ארבעה" (סדר טהרה, מסכת נגעים א'). מה זה שנים שהן ארבע? התורה

פרשת תזריע

מציינת את סוגי הנגעים שעלולים להופיע בעורו של אדם, "אָדָם, כִּי-יְהִי בְעוֹר-בְּשָׁרוֹ שָׁאֵת אוֹ-סַפְּחָת אוֹ בְּהָרֶת, וְיִהְיֶה בְּעוֹר-בְּשָׁרוֹ, לְגַע צָרְעָת". ישנם ב' צבעי נגעים שהם טמאים, שאת ובהרת, והם נקראים אבות נגעים. אבל ישנם גם ב' נגעים שהם תולדות של שני הנגעים הנ"ל והם נקראים ספחת וצרעת. כאמור, הכהן היה מאבחן את מצב האדם לפי הצבעים של הנגע. שאת צבעו כצמר לבן של טלה בן יומו, לבן זך ונקי. בהרת צבעו לבן כשלג. ספחת, שהיא נספחת לשאת, צבעה לבן כמו הקרום הדק של הביצה. צרעת, שהיא התולדה של בהרת, צבעה כלובן הסיד. ד' המראות נרמזים בשמותיהם: שאת, ספחת, בהרת, צרעת - ר"ת ש"ס ב"ץ. אלה גם ראשי התיבות של צבעי הנגעים: שלג, סיד, ביצה, צמר (ילקוט מעם לועז).

אם רואה אותם הכהן אחד משלושת סימני הטומאה, שער לבן, מחית בשר חי, ופשיון, הוא מכריז על האדם, 'טמא'. שער לבן פירושו ב' שערות לבנות בתוך הנגע. מחית בשר פרושה שבתוך הנגע יש חתיכת בשר בריאה. פשיון אומר שנתפשט הנגע יותר מהשיעור שהיה לו בתחילה. נגע טמא הוא רק כשנראה עמוק מן העור וגודלו כגריס (אפונה). ישנם גם, ר"ל, נגעי שיער שסימניהם שונים מנגעי בשר. במקום שיער סימן הטומאה הוא שער צהוב דק וקצר.

הכהן היה מאבחן את הנגעים עפ"י הסימנים שהתורה נתנה. הכהן היה מחליט אם להכניס את האדם להסגר, או לטהרו. הכל מאוד מדויק. התורה נתנה את הדרך המדויקת לטפל בנגעים.

מהי צרעת בפנימיות?

כתוב במקורות שמצורע זהו נוטריקון מוציא שם רע (מסכת ערכין). משמע שבעבור עוון הוצאת לשון הרע לוקה האדם בצרעת. ככה שלמעשה היינו אמורים לראות את רב בני האדם מצורעים, שכתוב, "והכל בלשון הרע (נופלים באבק לשון הרע)" (מסכת בבא בתרא). אלא שאנו רואים שאנשים מדברים לשון הרע והם בריאים ושלמים ואין שום פגם בבשר שלהם. מגלים לנו הספרים הקדושים, שהצרעת שהתורה מדברת עליה, היא או בגוף או בנשמה (ראשית חכמה, שער הקדושה י"ג). אם אינה פוגעת בגופו, פוגעת בנפשו. כתוב בזוהר הקדוש שנפש שנטמאת בצרעת, אין תפילתו של אותו אדם מתקבלת, עד שייכנע ויחזור בתשובה. בלילה כשעולה נשמתו למעלה, מתרחקות ממנו נשמות הצדיקים והוא נמצא כמו בהסגר. בתרגום, צרעת נקראת 'סגירו', מחלה של סגירות. אומר על זה הזוהר הקדוש, "סגירו דנהורא עילאה, סגירו דטיבו עילאה". זהו מצב רוחני קשה בו נסגרים צינורות השפע של האדם והוא נשאר מנותק מהאור העליון. לכן כתוב, "לִגְעַ צָרְעָת, כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם; וְהוּבָא, אֶל-הַכֹּהֵן", הכהן הוא המפתח לחידוש האור הרוחני. הכהן הוא החיבור הפנימי שלנו אל הבורא. כשאנו מרגישים סגורים ומנותקים ח"ו, אנו צריכים למצוא את החיבור מחדש, בתפילה, בפנימיות, "הוֹצִיָאָה מִמֶּסְכָּר, בְּפִשִּׁי" (תהילים קמ"ב ח').

בכל אופן, הפרשה מראה לנו עד כמה חמור העוון של לשון הרע. לכן דוד המלך אומר בתהילים, "מִי-הָאִישׁ, הַסֹּפֵץ חַיִּים; אֲהַב יָמִים, לְרֵאוֹת טוֹב. בָּצַר לְשׁוֹבֵב מֶכֶע; וּשְׁפָתֶיךָ, מִדְּבַר מְרֵמָה" (תהילים ל"ד י"ג). גם המלך שלמה אמר, "שֹׁמֵר פִּי, וּלְשׁוֹנוֹ--שֹׁמֵר מִצָּרוֹת בִּפְשׁוֹ" (משלי כ"א כ"ג). מצרות, מרמז על צרעת. מי ששומר פיו, שומר נפשו מהנגע.

הנגע מורה על מציאות פנימית לא מתוקנת

איוב אמר, "וּמִבְּשָׂרִי, אֶתְּזֶה אֶלֹקִי" (איוב י"ט כ"ו). מה זאת אומרת? הגוף שלנו הוא מורה דרך, דרכו ניתן לראות את המסר שמעבירים לנו מן השמיים. אם יש משהו לא טהור אצל האדם, הוא יוצא החוצה, כדי שהאדם יטפל בו. "אָדָם, כִּי-יְהִי בְעוֹר-בְּשָׁרוֹ שָׁאֵת אוֹ-סַפְּחָת אוֹ בְּהָרֶת, וְיִהְיֶה בְּעוֹר-בְּשָׁרוֹ, לְגַע צָרְעָת" - אדם מתחיל לבדוק את עצמו ורואה שיש לו איזה פגע. הנטייה הראשונית היא לתלות את זה בגורם חיצוני. דבר ראשון, הוא מתחיל לתלות את זה באחרים. לכן התורה דוברת בלשון כפולה, "כִּי-יְהִי בְּעוֹר-בְּשָׁרוֹ", "וְיִהְיֶה בְּעוֹר-בְּשָׁרוֹ", "ז"א, אם יש משהו לא בסדר אצלי, צריך לבדוק את זה אצלי, לא לחפש אצל אחרים. יש איזה חסרון או משהו לא בסדר, דבר ראשון שיחפש האדם אצל עצמו מה לא בסדר, כך גם ימצא את התיקון. אם יחפש אצל אחרים, לא ימצא. התיקון הוא רק מתי שאדם מחפש בתוך עצמו, אז הוא מטפל

פרשת תזריע

בשורש העניין והדברים מיתקנים.

הרב שליט"א אומר, כשעוסקים בתיקון, אדם צריך לראות את השורשים והתוצאות, וצריך לעסוק בסדר הדורות - מאדם הראשון עד גמר התיקון. זאת אומרת, לנסות ולראות את התמונה כולה, את ההשתלשלות של הדברים, הן בפנימיות והן בחיצוניות.

השגחה גלויה בא"

בפנימיות, כל התורה כולה מתקיימת בכל הדורות. גם כשהתורה עוסקת בדברים שהתקיימו רק בזמן שבית המקדש היה קיים. בעת ההיא, היו בא"י תופעות שאינן קורות היום - בתים, בגדים, החיצוניות של האדם - ניגעו בצרעת. הייתה אז רוח הקודש והשגחה פרטית גלויה בא"י. עכשיו בזמן הגלות יש גם השגחה פרטית, אבל היא נסתרת. אז, ההשגחה דאגה שכל אדם יהיה תמיד במצב של טהרה. התורה רוצה שעם ישראל יהיו טהורים. בזמן בית המקדש, אדם לא היה לן בירושלים אם היה בו פגם וחטא. אבל יש דברים שהאדם לא יודע עליהם, אז ההשגחה פעלה כך שיראה את הנגע, והתורה נתנה לכל אחד דרך איך להיטהר מהדברים האלה.

בא"י צריך תמיד בטהרה. א"י מקיאה את עוברי עבירה וגם מי שעושה מצוות צריך השגחה תמידית. השגחה תמידית אלו הסימנים שהיו מופיעים כדי להודיע לאדם מה עליו לעשות כדי להיטהר. זאת ההשגחה הפרטית הגלויה שהייתה בא"י בזמן שבית המקדש היה קיים. אומר הרב שליט"א, איך הקב"ה שם לב לכל אדם באשר הוא, כדי להודיע לו באופן פרטי, מה מצבו, ומה הוא צריך לעשות. היה גם חסד גדול עם האדם, שהנגע היה מופיע קודם בקירות ביתו, אח"כ בבגדיו, ואם לא תיקן את מעשיו, היה הנגע מופיע על גופו. זה היה ניסים ונפלאות, כל העניין של נגע צרעת זה עניין של נס וגילוי.

עורו של אדם - המלכות

יש כל מיני תוצאות של מעשי האדם - יש מרה שחורה, מרה ירוקה, מרה אדומה - הזוהר הקדוש מדבר על כולן - כל הדברים שבאים מצד המרה, יש להם תוצאות על העור של האדם. העור של האדם זה מה שסוגר את האדם, משלים את הקומה של האדם. מבחינת הספירות, העור זו ספירת המלכות. העור זה המקום הכי רגיש שם החיצוניים נאחזים. לכן כתוב על המלכות, "בְּגִלְיָהּ, יִכְדּוֹת מָוֶת" (משלי ה' ה'). הסטרא אחרא נאחזת בסיום של הקדושה. הסיום של האדם זה העור והשיער. שם צריך לעשות את התיקון. שם יש את הגילוי ולכן כשאדם מטפל בדברים האלה כמו שצריך, אז הוא מטהר את עצמו מדברים שאולי לא היו ידועים לו לפני כן. התורה מודיעה לו וגם מיד מטהרת אותו.

אבחנה פנימית - ענג ונגע - טוב ורע

תוצאת החטא של האדם הראשון, היה ערוב של טוב ורע, שלא רואים מהו הטוב ומהו הרע. כתוב בספר יצירה, "אין בטוב למעלה מענג ואין ברע למטה מנגע". ענג ונגע זה אותן אותיות, אלו דברים שמאוד קשה לאדם להבדיל ביניהם. כולנו יודעים שדברים שנחשבים לנו לענג, במציאות הם נגע, ולעיתים גם להפך. לא במקרה נגע הצרעת בצבע לבן. כתוב על הנגע שנהפך ללבן. לבן זה הסימן של טומאה. אבל הרי לבן זה סימן של טהרה, זה חסד. אלא, שזה לעומת זה עשה אלוקים. צריך לדעת להבחין בדברים דקים בין טוב ורע. אומר הרב שליט"א, זה הכח שניתן לאדם, אם הוא הולך בדרך של תורה, נדבק בתורה. לאט, לאט, הוא לומד להכיר ולדעת את הדקויות של הבריאה.

הכיוון והידיעה בחיים

התורה נותנת לאדם כיוון אמיתי איך ללכת. מסביר הרב שליט"א, הרבה אנשים שואלים, מה הכיוון? רוצים שיכונו אותם, אחד רוצה לדעת באיזה מקצוע לבחור, האם ללכת לצפון או לדרום, להתחתן עם זה או עם זאת, או כל דבר... התורה אומרת, יש לך רק דבר אחד לעשות והתורה תכוון אותך - "הַשֵּׁלֶךְ עַל-ה', יִהְיֶה-וְהוּא יִלְכְּלֶךְ" (תהילים נ"ה כ"ג) - הידבק בתורה והיא כבר תכוון אותך. ההלכות של התורה הן

פרשת תזריע

ההליכות שמוליכות את האדם ממקום למקום. כתוב בגמרא, "אל תקרי הליכות אלא הלכות" (מסכת מגילה דף כ"ח). מוליכים את האדם למקום הרצוי לו.

אדם לא רואה את עצמו בדיוק כי הוא סגור בתוך עצמו. כמו שכתוב, "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו" (מסכת נגעים). היו אנשים שהיו עושים ייחודים וכוונות על כל תנועה שלהם. הם באמת חיו את המציאות שלהם. האנשים הללו התעלו והיו משקיפים על עצמם מלמעלה, אבל הם היו אנשים יחידים ומיוחדים לאורך כל ההיסטוריה.

בכל זאת, איך נראה את הנגעים שלנו ואיך נדע מה עלינו לעשות? שוב, כשאדם משליך את עצמו על ה', הכל מכוון לרצון ה', שהרצון של האדם דבוק ברצון העליון, שכל נדבק בשכל, פעולה בפעולה, הכל מחובר, ממילא זה יזרום באותו כיוון של בורא עולם. אנחנו צריכים לעשות את החיבורים האלה. בפרשה הזאת, התורה אומרת, שאם יש סטייה קטנה מהכיוון, יש מיד תזכורת מלמעלה. אמרנו, שיש בעולם ענג ונגע - תענוג וייסורים, חיובי ושלילי, העניין הוא שהם תמיד סובבים על אותה הנקודה. אדם עושה מצוה, הדברים עובדים בצורה חיובית, עושה עבירה, באותו מקום, הדברים פועלים בצורה שלילית. כאשר האדם חוזר בתשובה, מתקן, הוא בסה"כ מתקן את הכיוון של אותו עניין. הכל תלוי באיזה כיוון האדם פועל. למשל אכילה, האכילה היא בכל מקרה אכילה, תזונה שהאדם חייב. אדם שאוכל בכיוון בהמי, יגרום לקלקול ולנגע. אדם שאוכל בדרך שהתורה הורתה, יכול לקדש את האכילה ולזכות בענג אמיתי.

רצון האדם

המטרה היא שרצון האדם לא יהיה רצון עצמי בכלל, אלא חייב להיות ביטול של הישות העצמית שלו. רק אז הישות האלוקית פועלת בו והוא אדם מאושר והוא בטוח שהכל הולך לפי רצון השם. אבל זה צריך תמיד את המסגרת השומרת - התורה והמצוות, ההלכה ולימוד ההלכה. אין לזה קיום בעולם הזה ללא גבולות.

הייסורים והנגעים מחייבים חשבון נפש

אם יש ח"ו ייסורים, אסור לומר שזה מקרה. מקרה זה אותיות רק מ-ה'. אנו צריכים להבין שזה הכל מסר מהשמיים, שמשו לא כשורה וצריך להתעורר ולחזור אל הדרך הנכונה, שמובילה אל ההיכל פנימה. אנו קוראים בפרשה, שנתנו לאדם הנגוע, שבעה ימים להיסגר בבידוד. בימים האלה, הוא היה צריך לעשות חשבון נפש על כל הדברים, במה פגם ואיך צריך לתקן. כשהוא עוד לא מתוקן, הוא לא יכול להיות בחברה, בתוך המחנה. כדי לחזור אל המחנה הוא צריך היה לתקן את הכל. אחרי שבעה ימים, יש לו שוב סימן, אם עשה את הכל בסדר, נעשה טהור, יש סימני טהרה. אם לא, נסגר לעוד שבעה ימים. בימינו, הדברים נסתרים. אומר הרב שליט"א, מה שברור, כשאדם הולך ומחבר דבר לדבר, וכל דבר מחובר לשורשים, כל גופו של האדם מחובר למערכת הרוחנית של התורה והמצוות, והדבקות בשם, והכיוון של השם, שהכל פועל כדי להתקרב לרצון השם, אז הוא מרגיש תמיד את השמחה והשלמות שלו. אם לא, הוא מיד מרגיש את הייסורים. אז צריך מיד להתעורר ולא לסטות, כי מיד שהאדם סוטה יש איזה נגע. אדם צריך להיות בבדיקה תמידית! חז"ל אמרו, אם באים אליך ייסורים, תפשפש ותמשמש במעשיך. אם לא מצאת, דע שאלו ייסורים של אהבה.

הקשר בין שתי הפרשיות

נחזור להתחלה, פרשת 'תזריע' לא מתחילה בעניין הזה של הצרעת, אלא ב"אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ, וַיֵּלֶדָה זָכָר". כל הפרשה נקראת 'תזריע', אבל רובה מדבר על נגע הצרעת. צריך להבין שיש בחיינו עניין של 'הזרעה'. כתוב, "כִּי-מִשְׁרָשׁ בָּהֶשׁ יֵצֵא צִפֶּע" (ישעיהו י"ד כ"ט). לפעמים יש שורש מקולקל. מהשורש המקולקל יוצא קלקול יותר גדול. אדם הראשון חטא בעץ הדעת. הנחש הטיל זוהמה בחוה. מהזוהמה הזאת יצא קין, השורש של כל הרע בעולם. מהשורש של הנחש יצא צפע, יצא קין. קין נקרא בזוהר 'קינא דמסאבותא' - קן של טומאה. רק כשראה אדם הראשון את מעשיו של קין בנו הבכור, הבין עד לאן הגיע הקלקול של

פרשת תזריע

מעשיו.

כאשר אנחנו לא רואים את התוצאות של החטא, איך נדע מה זה חטא? אומר הרב שליט"א, הקב"ה מרחם על היהודי, או שהוא מרחם בדרך של תורה או בדרך של ייסורים. העניין הוא, שכדי שאדם יגיע לשלמות, לתיקון, תחילת הדרך חייבת להיות שיכיר בשכר ועונש. אם הוא בכלל לא מקשר את מה שקורה לו לבורא עולם, אין אפשרות שיעשה תיקון אמיתי. השלב הזה נקרא פקידת עיניים. כשהקב"ה פוקח את עיניו והוא רואה בפועל את העניין של שכר ועונש.

הקושי בעולם הזה, הניסיונות הקשים, זה בגלל ששכר המצוות לא בעולם הזה. גם שכר העבירות אינו בעולם הזה. אדם לא רואה. אדם יכול לעשות את כל העבירות שבעולם ואף אחד לא מגיב, לא רואים תגובה ישירה מהשמיים. זה נראה כעולם של הפקר. כיון שלא מופיעות התגובות, שזה נקרא שכר ועונש, העולם נמצא בחושך.

תזריע-מצורע

הפרשה באה ללמד אותנו על הקשר בין סיבה ותוצאה, בין הזרעה לתוצאתה. בתחילתה היא מלמדת אותנו על הראשית, שזאת המחשבה. "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ, וְיָלְדָה זָכָר", היה צריך לומר 'אישה כי תהרה וילדה זכר', אלא שמדובר על ראשית יצירת האדם, במחשבה. אומר הרב שליט"א, עד כמה צריך להיזהר באותו רגע ראשיתי וכמה קשות, ח"ו, יכולות להיות התוצאות. בכל תחום, יש רגע של עיבור במחשבה ואחרי כן יש לידה במעשה, ולכן כל כך חשובה המודעות שלנו בכל רגע, מפני שהיא המולידה את המציאות הבאה שלנו.

יחד עם זאת, כשכבר יש לידה וכבר רואים בשטח תוצאות, במקרה של הפרשה שלנו - נגעים, זהו ראשית התיקון. תינוק זה אותיות תיקון - אז זה מתחיל, והתיקון תמיד חייב להביא אותנו אל השורשים. בתחילת הפרשה זה ההזרעה של הכל. אחרי כן, נגע הצרעת זה כבר להוציא את הרע, לבטל אותו. כאשר הוא מופיע על פני השטח אפשר לתקן אותו. כמו שאמרנו, תרגום השם צרעת הוא 'סגירו'. הצרעת עוזרת לפתוח את הדברים הסגורים, שוברת את ההסגר של הרע, ואז יכול האדם להוציא את הרע ולתקן אותו. אנו נמצאים בערבו של חודש ניסן, כשבועיים לפני לייל הסדר. רבים מאתנו כבר עסוקים במרץ בניקיונות וסדרים חדשים. הפרשה מתקשרת לכל זה, מראה לנו עד כמה חשוב לחטט בכל פינה, בפנימיות ובחיצוניות, להוציא מתוכנו את כל החמץ המשול ליצר הרע. להתנקות ולהכין כלי לרגע הגדול של לייל הסדר, החיבור לאור העצום של יציאת מצרים, האור שיכול להוציא כל אחד מאתנו ממקום של ייסורים אל מקום של חירות אמיתית.

הפרשה מוקדשת לרפואת גבריאל יהונתן בן איבון, ניר בן צילה, קרן נעמי בת עפרה בתוך שאר חולי עמו ישראל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

הוצאת חמץ ביום טוב על ידי גוי - עשה דוחה לא תעשה

תזריע: האם מותר להוציא חמץ ביום טוב על ידי גוי? בדיני עשה דוחה לא תעשה

פתיחה

בפרשת השבוע דנה התורה בנגע הצרעת, ומונה שלושה סוגים של צרעת: צרעת הבית, הגוף והאדם. הגמרא במסכת סנהדרין (עא ע"א) מביאה בשם רבי אלעזר, שלמעשה לא היה וגם לא יהיה בית מנוגע

פרשת תזריע

בצרעת, אבל התורה בכל זאת כתבה פרשייה זו, כדי שילמדו אותה ויקבלו שכר על הלימוד. בעקבות כך נעסוק השבוע בשאלה, מתי מותר לקצוץ צרעת, והאם עשה דוחה לא תעשה.

1. עשה דוחה לא תעשה

הגמרא במסכת יבמות (ד ע"א) לומדת מכך שהתורה הסמיכה את פרשת ציצית לפרשת כלאיים, שמותר ללבוש ציצית (בתנאי שיש בה תכלת) עם כלאיים, והעשה של קיום מצוות ציצית גובר על האיסור ללבוש כלאיים. מתוך הלכות ציצית לומדת הגמרא עיקרון כללי, שבכל מקום שמצוות עשה מתנגשת עם לאו - העשה גובר על הלאו.

דוגמא נוספת: בגמרא במסכת שבת (קלב ע"ב) מובא, שבמידה ותינוק נולד עם צרעת על מקום המילה, מותר למול אותו ולקצוץ כבדרך אגב את הצרעת, למרות שיש איסור דאורייתא ('הישמר בנגע הצרעת') לקצוץ את הצרעת. בטעם ההיתר מנמקת הגמרא, שמצוות העשה של המילה דוחה את האיסור לקצוץ צרעת, ובלשון הגמרא:

"הכי קאמר: ימול בשר ערלתו - ואף על פי שיש בהרת (= צרעת), ומה אני מקיים הישמר בנגע הצרעת? בשאר מקומות חוץ ממילה, אבל מילה דוחה את הצרעת. מאי טעמא (= מה טעם הדבר)? דאתי עשה ודחי לא תעשה."

יש לציין, שבעוד שבבבלי מובא כדבר פשוט שעשה דוחה לא תעשה בכל עניין, בירושלמי (חלה ב, א) יש בכך מחלוקת תנאים. ר' יונה מחזיק בדעת הבבלי, שתמיד עשה דוחה לא תעשה (וכך ההלכה). לדעת ר' יוסי לעומת זאת, עשה דוחה לא תעשה, רק כאשר התורה הצמידה אותם בפירוש (כמו כלאיים בציצית), אבל אין ללמוד מכאן עיקרון כללי שעשה דוחה לא תעשה (ועיין אור זרוע פסחים רלג).

טעם הדבר

לכאורה כלל זה תמוה מאוד, שהרי מכמה סוגיות בגמרא עולה, שמצוות לא תעשה חמורות ממצוות עשה. למשל נפסק (יומא פו ע"א), שבמידה ואדם חטא ועבר על לאו, אם הוא חזר בתשובה, מתכפר לו רק ביום הכיפורים. לעומת זאת, במידה ואדם ביטל מצוות עשה, אז ברגע שהוא שב בתשובה, מתכפר לו. מוכח שלא חמור מעשה, אז מדוע עשה דוחה לא תעשה (ועיין עוד ביבמות ז ע"א)?!

א. הרמב"ן תירץ (שמות כ, ח), שמצוות העשה באות ממידת האהבה לקב"ה, ואילו מצוות לא תעשה באות ממידת היראה לקב"ה, והאהבה לקב"ה גדולה מהיראה ממנו. לכן, אף על פי שמצוות לא תעשה חמורות יותר ממצוות עשה, כאשר מידת האהבה מתנגשת עם מידת היראה היא גוברת עליה, כי יותר גדול לעשות רצון ה', מאשר לירא ממנו, ובלשונו:

"כי במצות עשה הוא היוצא ממידת האהבה, ומצוות לא תעשה הוא למדת הדין ויוצא ממידת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאהבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה."

אפשר לחדד את דבריו על פי בעל התניא (אגרת התשובה פרק א) שכתב, שבמידה מסויימת יותר חמור לבטל מצוות עשה מאשר על לעבור על לאו, מכיוון שבמידה ואדם חטא, הוא יכול לחזור בתשובה, ויתכפר

פרשת תזריע

לו. אבל במידה ואדם ביטל מצוות עשה, אז את ההשפעה החיובית שהמצווה הייתה אמורה לעשות, אי אפשר לתקן באמצעות תשובה (וכדברי הגמרא בחגיגה ט: איזה מעוות שלא יוכל לתקן? זה שביטל קריאת שמע).

ב. מדברי רב ניסים גאון (שבת קלג ע"א ד"ה אימור) עולה ביאור שונה. הוא טען, שכאשר התורה מצווה על מצוות העשה במקום שיש לאו, הלאו ממילא מתבטל. במילים אחרות, העשה לא דוחה את הלאו, אלא אין בכלל לאו, וממילא ברור למה צריך לקיים את העשה, ובלשונו: "מה שמעורב מחוטי פשתן עם הטלית של צמר שהיא מצווה, אינו נכנס באזהרה (ללבוש כלאיים), אלא מותר הוא".

למחלוקת בין הרמב"ן לרב ניסים גאון יכולה להיות נפקא מינה בשאלה, האם עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת. למשל, האם מותר לבית הדין להוציא לפועל בשבת עונש שריפה למי שהתחייב בה, בגלל שיש מצוות עשה לשרוף את החוטא, למרות שעוברים על איסור דאורייתא שעונשו כרת (חילול שבת):

המהרי"ק (סי' קלט) ורוב הראשונים ובניהם הריטב"א (יבמות ז ע"א), הרשב"א (שם) והרמב"ם (שבת יט, כ) פסקו להלכה, שעשה לא דוחה לא תעשה שיש בו כרת. בטעם הדבר נימק המהרי"ק, שיש לעשה את 'הכוח' לדחות רק איסור לאו, אבל לא תעשה שיש בו כרת חמור יותר, ולכן אין בכח העשה לדחות אותו.

כפי שמציין המהרי"ק בדבריו, במידה ובמקום שיש עשה הלאו נעלם וכדברי רב ניסים גאון, אז העשה היה דוחה גם לא תעשה שיש בו כרת, מכיוון שזה לא משנה כמה חמור הלאו, הוא פשוט נעלם, וכך עולה מדברי ספר הכריתות (לשון לימודים, שער ג', קסג).

2. הותרה או דחויה

עד כה ראינו כדבר פשוט, שאפשר ללבוש ציצית שיש בה תכלת עם כלאיים בכל עניין. על גמרא זו יש להקשות מגמרא נוספת ביבמות (כ ע"ב) המביאה את דברי ריש לקיש שפוסק, שעשה דוחה לא תעשה רק כאשר מוכרח שהעשה ידחה את הלאו (למשל בברית, שכדי למול חייבים לקצוץ את הצרעת), אבל במידה ואפשר לקיים את העשה בלי שהוא ידחה את הלאו, העשה לא דוחה את הלאו.

אם כן קשה, מדוע מותר ללבוש ציצית עם כלאיים?! אפשר ללבוש ציצית שהבגד והפתילים מאותו סוג, גם לקיים את העשה, וגם להימנע מעבירה על הלאו! בעקבות קושיה זו, נחלקו הרמב"ן והרשב"א האם דברי ריש לקיש נפסקו להלכה:

א. הרמב"ן (ד ע"ב ד"ה הא) טען, שהגמרא שפוסקת שמותר ללבוש כלאיים בציצית בכל עניין, חולקת על דברי ריש לקיש, ולשיטתה ההיתר ללבוש כלאיים בציצית הותר לחלוטין ('הותרה'), ולא רק נדחה בשעת הצורך ('דחויה'). מכיוון שלהלכה הוא פוסק כדעת הגמרא, לשיטתו גם אם יש אפשרות ללבוש ציצית בלי כלאיים, אפשר ללבוש את הציצית עם הכלאיים. ובלשונו:

"ולית לן (= ואנו לא פוסקים) כריש לקיש דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה, אם אתה יכול לקיים את שניהם (ולא לעבור על הלאו) מוטב, ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה, דהא הכא (= שהרי כאן) יכול לקיים את שניהם, ואפילו הכי דוחה".

ב. הרשב"א (ד"ה והא) חלק על דברי הרמב"ן וטען, שאין מחלוקת בין דברי ריש לקיש לדברי הגמרא

פרשת תזריע

שמתירה ללבוש כלאיים בציצית, וכך מוכח מהרבה פעמים בש"ס (שבת קלג, נזיר מא), שהגמרא מביאה את דברי ריש לקיש בלי להביא דעות חולקות.

איך הוא יישב את דברי הגמרא, ממנה משמע שאפשר ללבוש ציצית עם כלאיים, למרות שיש אפשרות ללבוש בלי כלאיים? הוא תירץ, שהגמרא מדברת על מקרה בו אין לאדם פתילים ובגד מאותו המין, ואז כולם מודים שמותר ללבוש ציצית עם כלאיים. אבל, במידה ויש לאדם פתילים מאותו סוג, באמת אסור לו ללבוש ציצית עם כלאיים והלאו לא נדחה מפני העשה. כדבריו פסקו להלכה גם הרמב"ם (ציצית ג, ו) והמאירי (ד ע"ב ד"ה אע"פ), ובאחרונים החיי אדם (סח, כב).

לבישת ציצית בלילה

מחלוקת דומה למחלוקת הרמב"ן והרשב"א, אפשר לראות במחלוקת התוספות והראב"ד, האם מותר ללבוש ציצית עם כלאיים בלילה. התורה בפרשת שלח (טו, לט) כותבת, שצריך לראות את הציצית ('וראיתם אותו'), ומכאן למדה הגמרא במנחות (מג ע"א), שבליילה אין חובה ללבוש ציצית (מחלוקת ראשונים, ואכמ"ל). האם במידה ואדם רוצה, הוא יכול ללבוש ציצית שיש בה כלאיים בלילה?

א. הראב"ד (ציצית ג, ט) נקט, שמכיוון שמי שלובש ציצית בלילה לא מקיים מצוות ציצית, ממילא אסור לו ללבוש ציצית שיש בה כלאיים, וכל ההיתר ללבוש כלאיים בציצית נוהג רק כאשר מקיימים מצוות ציצית. ב. לעומת זאת התוספות (מנחות מא ע"א, חולין קי ע"ב) פסקו, שגם בלילה אפשר ללבוש ציצית עם כלאיים, אפילו אם באותו זמן לא מקיימים מצוות ציצית, ובלשון התוספות:

"הא למדנו, דכל טלית דאשתרי (= שהותר) בה כלאים דהיינו בתכלת, מותר בכל ענינים, בין להתעטף בין להציע תחתיו בין לו בין לחבירו בין לאשתו בין ביום בין בלילה, דלגמרי שרא ביה (= הותר בה) כלאיים."

במה תלויה מחלוקתם? אפשר לתלות את מחלוקתם בשאלה, האם איסור כלאיים בציצית 'נדחה' (כמו הרשב"א) או 'הותר' (כרמב"ן):

אם איסור כלאיים בציצית הותר לחלוטין, אז גם כאשר לא מקיימים בפועל את מצוות ציצית, עצם זה שלובשים ציצית שכשרה ללבישה ביום, אפשר ללבוש איתה כלאיים, וכך הבינו התוספות (ובלשונם 'דלגמרי שרא ביה כלאיים'). לעומת זאת אם איסור כלאיים בציצית רק נדחה, אז רק כאשר מקיימים את המצווה ממש אפשר ללבוש ציצית עם כלאיים, אבל בלילה - לא, וכך הבין הראב"ד.

3. בעידנא

כלל נוסף שצריך להתקיים, בשביל שעשה ידחה לא תעשה הוא, שביטול הלאו יתקיים באותו רגע ('בעידנא') שמקיימים את מצוות העשה. למשל, מותר לקצוץ צרעת שעל המילה, מכיוון שברגע המילה קוצצים את הצרעת. לעומת זאת, אסור לכהן להסיר צרעת (לאו) כדי שהוא יוכל לעבוד במקדש (עשה), מכיוון שהוא מסיר את הצרעת לפני שהוא נכנס לעבוד, כך שהאיסור נעשה לפני המצווה.

בעקבות כלל זה, התקשו הראשונים בדברי הגמרא בבבא מציעא (ל ע"א). הגמרא בבבא מציעא פוסקת, שכהן הרואה אבידה בבית קברות אסור לו להיכנס ולהיטמא כדי להוציא אותה. בטעם הדבר מנמקת הגמרא, שכנגד מצוות העשה להשיב את האבידה, עומדים לאו ('לנפש לא יטמא') ועשה ('קדושים

פרשת תזריע

תהיו! ועל אף שעשה דוחה לא תעשה, הוא לא דוחה לא תעשה ועשה ביחד.

מקשים הראשונים, הרי את העשה של החזרת אבידה מקיימים רק כאשר מחזירים את האבידה לבעלים, ואילו את הלאו שלהיטמא עובר הכהן כבר שהוא נכנס לבית קברות. אז גם אם היה מדובר בלא תעשה בלבד, עדיין היה אסור לכהן להיכנס לבית קברות ולהוציא את האבידה, ולמה הגמרא תרצה שאסור להיכנס לבית קברות בגלל שעשה לא דוחה לא תעשה ועשה?! ובלשונם:

"ואם תאמר, למה למימר (= לומר) משום דהאי עשה ולא תעשה? אפילו איכא (= אם יש) בטומאה לאו בלבד היכי דחי עשה דאבידה? והא נפסק דאתי עשה ודחי לא תעשה הני מילי (= זה רק) כגון מילה בצרעת, שבזמן שנעקר הלאו מקיים לעשה, אבל הכא (= כאן) כי נטמא עבר ללאו, ולא מקיים לעשה עד דמהדר ליה למרא (= עד שמחזיר את האבידה לבעליה)!"

א. הרמב"ן (ד"ה ומיהו) כתב, שבאמת הגמרא יכולה היתה לתרץ שהעשה והלאו לא מתקיימים באותו רגע, ולכן אסור להיכנס לבית קברות, אלא שהיא בחרה לתרץ בצורה שונה, וכך נראה שתירצו רוב הראשונים בסוגיה, ובניהם הרשב"א, רבינו חננאל ועוד.

ב. הר"ן (ד"ה נמצאת) מבאר אחרת, ולדעתו אכן מקיימים את העשה להחזיר אבידה ברגע שעוברים על הלאו. כיצד? לשיטתו, כבר כאשר מתחילים את תהליך השבת האבידה, מקיימים בכך מצוות עשה להשיב אבידה, גם אם האבידה עדיין לא הוחזרה ממש לבעליה. משום כך ברור מדוע הגמרא בחרה לתרץ, שאסור להיכנס לבית קברות בגלל שעשה לא דוחה לא תעשה ועשה.

הוצאת חמץ מהבית בפסח

מה יעשה אדם, שמצא חמץ ביום טוב ראשון של פסח בביתו? מצד אחד, יש מצווה מדרבנן (כי ביטלו את החמץ) לבער את החמץ, ומצד שני הוא מוקצה ואסור לגעת בו. כדי לפתור בעיה זו, התיר השל"ה (מובא במג"א תמו, א) לומר לגוי לקחת את החמץ ולהוציא אותו מהבית, מכיוון שהעשה להוציא את החמץ מביתו, דוחה את האיסור להגיד לגוי שיוציא את החמץ מביתו.

המגן אברהם (שם) תמה על דבריו, שהרי במידה ואדם מצא חמץ בפסח, רק אם הוא ישרוף אותו נפתרת הבעיה, והוצאה מביתו בלבד לא תועיל. נמצא שאת האיסור להגיד לגוי עוברים כבר ביום טוב, ואילו את המצווה לשרוף את החמץ מקיימים רק אחרי יום טוב, וכפי שראינו רק כאשר המצווה והאיסור מתקיימים ביחד, המצווה דוחה את האיסור! ובלשוננו:

"ובשל"ה כתב דיוציא החמץ על ידי גוי דאתי (= שיבוא) עשה דרבנן דתשביתו ודחי לא תעשה דרבנן דאמירה לגוי, דבעידנא (= שבזמן) שנעקר הלאו מקיים עשה. וצריך עיון, דאף על פי שנותנו לגוי עדיין אינו מקיים העשה עד שיבערנו מן העולם, דהא מיירי (= שהרי מדובר) לאחר זמן איסורו (דהיינו בפסח עצמו)."

כיצד ניתן ליישב את קושיית המגן אברהם? רבי עקיבא איגר (הגהות שם) תירץ, שהשל"ה סובר כדעת הר"ן לעיל, שכמו שברגע שמתחילים להביא את האבידה כבר מקיימים מצוות עשה של השבת אבידה, כך גם כאן, ברגע שהגוי הולך לקחת את החמץ מבית היהודי, מתחילה מצוות השבת החמץ, משום כך זה נחשב לשיטתו שהעשה והלאו מתקיימים בבת אחת (ועיין נוב"י אבה"ע קמא).

פרשת תזריע

שבת שלום! מצאת טעות? רוצה לקבל כל שבוע את הדף למייל, לשים את הדף במקומך או להעביר למשפחה? מוזמן: tora2338@gmail.com

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב,ב)

במדרש תנחומא (פרשת כי תצא סימן ב') נאמר: יש מצווה שמתן שכרה בנים, כגון שרה שאירחה את האורחים, והשונמית שקיבלה את אלישע.

הרי לנו גודל חשיבותה של מצווה יקרה זו הכנסת אורחים.

בבית החולים "הדסה עין כרם" שבירושלים מתקיימת מדי שבת סעודת שבת גדולה לכל האורחים השוהים בבית החולים, וישנם רבים כאלה, האחד בא לשהות עם אבו החולה, השני עם סבתו והשלישי בא לשהות עם זוגתו שילדה זה עתה במזל טוב.

בליל של אנשים מעדות שונות ומסוגים שונים.

הכל החל ביוזמתו של איש צדקה וחסד שהבין את הצורך הגדול שבדבר, ובשיתוף פעולה עם בית החולים שהקצה לו מקום מיוחד לשם כך החל האיש ב"פרוייקט" סעודות השבת.

אלא מאי? מכיון שהאורחים הם רבים נזקק האיש לעזרה משום כך חיפש ומצא זוג שהסכימו לבוא מדי שבת ולשהות בבית החולים ולסייע בקיום מטרה נעלה זו.

זוג זה היה נשוי מזה כמה שנים ולא זכו לפרי בטן.

והנה, זמן לא רב לאחר שנטלו על עצמם את המשימה נתברכו משמים ונפקדו בבן זכר.

במקומם הגיע זוג אחר שנטל על עצמו את המשימה והנה גם בני הזוג השני נוסעו בפרי בטן.

הדבר חזר ואירע בשלישית: זוג נוסף של בעלי חסד זכו לחבוק בן.

כעת כבר עשתה לה השמועה כנפיים כסגולה בדוקה.

כאשר נכנס מאן דהוא אל הצדיק רבי פנחס מנחם אלתר מגור, בעל ה"פני מנחם" וסיפר לו על הסגולה הנפלאה נענה הרבי מיד ואמר: ומה הרבותא? והרי מדרש מפורש הוא: "יש מצווה שמתן שכרה בנים!"

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב,ב)

שאלו את הגאון מווילנא מה הקשר בין תחילת פרשתנו לבין סוף הפרשה הקודמת פרשת שמיני שכתוב בסופה "להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל?"

וביאר זאת ע"פ הגמרא בסוף יומא אשר הייתה אישה בהריון שהתאוותה לאכול ולפי הדין אישה כזאת מותר לה לאכול כי אם לא אוכלת זה סכנה לחיי התינוק.

לאישה הזאת לחשו לה שהיום יו"כ ונרגעה ואח"כ נולד ממנה רבי יוחנן, ומסופר עוד בגמרא על אישה

פרשת תזריע

אחרת שהתאוותה וכשלחשו לה שהיום יו"כ לא נרגעה ונולד ממנה שבתי אצר פרי שהיה רשע גדול.

וע"פ גמרא זו ביאר להבדיל בין הטמא ובין הטהור הכוונה בין הצדיק לבין הרשע זה ע"י ההבדלה בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל וע"י אישה כי תזריע, ז"א שאם האימא מקיימת ולא אוכלת דברים אסורים או כמו בגמרא שלנו לאכול ביו"כ ע"י זה זוכה שייולד לה בן טהור.

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב,ב)

רבנו חיים בן עטר זיע"א, מדקדק, מדוע הוצרך לומר כי תזריע, די היה לומר "אשה כי תלד זכר" ואז יאמר כל דיניה. ומה ענין הזרעה. והגם שרבותינו תרצוה, מ"מ יש טעם נוסף. והסביר הרב דבר נפלא, וזה תוכן דברי קודשו: הנה חזקיה מלך יהודה מלך צדיק היה, אבל הוליד שני בנים, והיו נוטים לרע ורשעים (עי' ברכות י ע"ב), ומהיכן שורש לזה שמאיש צדיק כזה יצאו נפשות כאלו. אלא המה היו בזמן מלך מרודך. והאשה בשעה ההיא חשבה על עבדי מרודך, ואז המשיכה "נפש" רעה לשני בניה. נמצא הכל תלוי בקדושת המחשבה.

והאר"י ז"ל שואל שאלה כה נפלאה: הנה כל "בן" חייב בכבוד אביו. והנה יש לפעמים אב שפל ועם הארץ, ואילו הבן, הוא צדיק גדול. ואעפ"כ חייב בכבוד אביו. וכיצד יתכן שצדיק כפוף לאב כזה? אלא הענין הוא, שזה עצמו שהבן הלזה במדרגה גדולה ונפשו נפש טובה, אינו עבודתו העצמית, אלא שקיבל "כח" זה, מאת אביו. שאביו כפי מחשבתו משך "נפש" זו אל בנו, וזו היא שמסייעת לו לבן בכל עשיית הטוב אשר לו. (ועיין ב"שער המצוות" פרשת יתרו).

ועל פי זה, מתרץ רבינו חיים בן עטר, שלכן נאמר, אישה כי "תזריע - וילדה" כלומר כי עיקר ה"לידה" מה היא? היא ה"הזרעה"! שהוריו חשבו בטוב וטיהרו עצמם. (וזהו רמז: "יפה כח הבן מכח האב". כלומר כח ומעלת הבן יפה, בזכות האב והאם).

וא"צ לומר כי בודאי צריך להקדים מקוה טהרה ולא לזלזל כמלא נימא בכל תהליך אשר צריך כפי תנאי ההלכה ושבעה נקיים, ואז יוצאים בנים טובים ונקיים. וראה מה שהוכיח בנעם דברותיו על זה ר' אליעזר פאפו ב"פלא יועץ" (מע' זיווג). וראה מ"ש מרן השו"ע באו"ח (סימן רמ).

ואספר כאן מעשה נפלא אשר אימי מורתי הי"ו סיפרה לי את אשר חזו עיניה בהיותה קטנה, כי בחו"ל היו המקוואות קרים, והנה פעם אחת ביקשה האמה שלה (מרגלית ע"ה) שתתלווה עמה, כדי לעזור לה. והיא לא ידעה ולא הבינה מאומה. והיו הולכות עם קומקום מים חמים. וטרם כניסתה שאלה הבת: אמא! המים הללו קרים מאוד למה את נכנסת! השיבה לה האמא: "הרופא אמר לי ליכנס כאן למים הללו" (אע"פ שהאוויר קר מאוד) וכשאני אוציא ראשי מן המים, תשפכי את המים החמים על ראשי. וכך עשתה. (וכמובן היו שמה עוד נשים המשגיחות).

הנה איזה מסירות נפש עשו הדורות ולא זלזלו ולא כחוט השערה. בכל הטהרה. [וראה פלא יועץ (שם) שירים כשופר קולו על ענינים אלו, ולא יבוש וכו' ע"ש].

וה' יזכה את כולנו להיות בטהרה. וללמוד הלכותיה. ולשמור חוקיה. כי מפי אלוקים חיים המה. לטוב לנו בזה ובבא. אמן.

אשה כי תזריע... וביום השמיני ימול (יב,ב-ג)

פרשת תזריע

יש להבין בפרשתינו מספר דברים:

א. שאלות כלליות: מה מקומה של מצות מילה בפרשה שעיקר עניינה דיני טומאה וטהרה, ובפרט דיני טומאת יולדת? ומה מטרת הפתיחה ה"ביולוגית" אשה כי תזריע?

ב. שאלות פרטיות: מדוע אין התורה מסתפקת בקביעת ההלכה שהיולדת זכר תטמא שבעת ימים, ומדוע עליה לדמות את טומאת היולדת לטומאת נידה? יתר על כן, דיני נידה מוזכרים רק בסוף פרשת מצורע, ומדוע התורה מדמה טומאת יולדת להלכה שעדיין לא הוזכרה? כמו כן, מה משמעות ו"ו החיבור בפסוק: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו"?

והנראה לומר הוא, שהתורה פותחת בפירוט ביולוגי - "אישה כי תזריע" - להדגיש שמצד אחד עם ישראל כפוף לחוקי הטבע, אבל מצד שני יש לעם ישראל תפקיד בעולם לקיים את מצוות ה', וביניהם דיני טומאה וטהרה ודיני ברית מילה.

ההפניה "המיותרת" לדיני נידה באה להשוות את דיני מילה לדיני נידה; אילו היה כתוב "ביום השמיני" הייתי לומד ניגוד בין דיני נידה ובין מילה, כשם שמצינו בניגוד בין "ביום השמיני עצרת" ובין ימי חג הסוכות. ו"ו החיבור אצלנו לעומת זאת באה להשוות ולדמות נידה למילה. דיני הנידה באים לסמל את שליטת האדם על הטבע. אף שיחסי אישות הם רצויים, ואנו מצווים עליהם, יש זמנים שהם אסורים, ללמדך שעל האדם לשלוט על טבעו ויצריו, ולא שהטבע ישלוט עליו. השוואת מצוות מילה למצות נידה מלמדת שמצד אחד אבר הברית הוא מכשיר במסגרת חוקי הטבע לקיום מצוות אבל אות הברית בא להזהיר אותנו לא להשתמש באבר הברית ללא מעצורים אלא עלינו לשלוט על הטבע. מצוות נידה ומילה משתלבות במגמה הכללית של הפרשה: אנו כפופים לחוקי הטבע אבל עלינו לשלוט על הטבע.

וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה טמא. וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב,ב-ג)

יש לדקדק מה שנאמר כימי נדת דותה, 'כימי' בכ"ף הדמיון, למה תלה טומאת לידה בטומאת נדה.

ורש"י פירש 'כימי נדת דותה טמא' כסדר כל טומאה האמורה בנדה מטמאה לידה, ואפילו נפתח הקבר בלא דם. עוד יש להבין מה מקום למצות מילה כאן, שהכניס מצוה זו אגב מצות טומאת לידה.

אכן, איתא במדרש (תנחומא מצורע) שבשעה שהיו ישראל במצרים לא היו רואות הנשים דם נדה, ואף משיצאו משם לא היו רואות במדבר שהשכינה היתה ביניהם. ומצינו שאמרו חז"ל בגמרא (נדה לא, ב) ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה, שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים.

לפי זה א"ש, כיון שדור המדבר לא היו רואות דם נדה היה צד לומר דאף אינה נטמאת בטומאת לידה שהרי לא היו רואות דם, וכיון שכן אף לא נדדקק למולו לשמונה דוקא ונוכל להקדים זמן מילתו. לזה אמר דאינו כן, אלא דור זה כבדורות הבאים דין אחד לו, לענין טומאת לידה ובעקבותיו לדין מילה לשמונה.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב,ג)

בספר ילקוט מעם לועז (קהלת י', ח') מביא מעשה נפלא שאירע לרבינו משה בן מימון, הרמב"ם בעת ששימש כרופא האישי של מלך האוצר של מלך ספרד והיה מקורב מאד למלך שהעריך את חכמתו של השר היהודי ונשאו וגדלו מעל כל השרים אשר אתו.

פרשת תזריע

היה בין שרי המלך הגויים שר אחד שקנא מאד ברבי יצחק וניסה בכל עת להסית את המלך כנגדו אולם ללא הועיל, עד שפעם אחת נקרתה בדרכו הזדמנות פז... נוהג היה המלך שביום אידם היה הולך לבית תיפלתם כשהוא נועל נעליים חדשות ולובש אדרת מלכות חדשה.

כמינוי של כבוד ביקש המלך מאת רבי יצחק שיזמין בעבורו את הנעליים והאדרת ליום המיוחל.

ניגש אותו שר צורר היהודים אל הסנדלר האומן בו הזמין רבי יצחק את הנעליים עבור המלך ולחש על אוזנו דבר מה ואף שילשל לידי סכום הגון... הסכים הסנדלר למזימה השפלה שנלחשה באוזנו.

בהגיע היום רכב המלך על סוסו לבית התיפלה כשהוא נעול בנעליו החדשות ומעוטף באדרתו ברוב פאר והדר.

לפתע ניגש אליו השר הצורר ואמר: אדוני המלך! ראה נא מה עולל לך השר היהודי! מה עולל? תמה המלך.

הראה לו השר כי על סולית הנעל היתה חקוקה דמות העבודה זרה צלם תועבתם... כך עשה לי השר יצחק!?

זעם המלך חקק בנעלי את סמל אמונתו כדי שאדרוך עליו ואשחוק אותו בכל צעד וצעד...

בן מות הוא!

החליט המלך על אתר כי יש להוציא את רבי יצחק להורג בשריפה אולם יש לעשות זאת בצינעה כדי שלא יבינו המון העם כי טעה המלך בשיקול דעתו כאשר מינה שר בוגד לאמונתם.

משום כך הורה המלך לאחד מנתיניו בעל מפעל ליצור לבנים לבנין שבמפעלו פעל כבשן לליבון לבנים שאם יבוא אליו אחד משריו ושאל: "האם עשית כהוראת המלך", יש לתופסו מיד ולהשליכו אל כבשן האש.

בשובו לארמון קרא המלך לרבי יצחק ואמר לו: לך אל מפעל הלבנים ושאל את בעל המפעל: "האם עשית כהוראת המלך".

יצא רבי יצחק לשליחותו כאשר נצטווה.

בהיותו בדרך עצר אותו יהודי עני ואמר: רבי! אשתי ילדה לי בן והיום מלאו שמונה ימים להוולדו ועדיין לא מלתי אותו האם מוכן כבודו לבוא ולמול את בני? ומדוע לא הזמנת מוהל? תמה רבי יצחק.

הזמנתי ענה האיש אלא שהמוהל לא הגיע והשעה מאוחרת ועוד מעט תשקע השמש.

סר רבי יצחק אל בית האיש ומל את התינוק ואף היטיב את ליבו בסעות המצווה בה נשא דברי תורה.

בינתיים שש השר הצורר על מפלת שונאו ובהתרגשותו הרבה לא המתין אלא רכב אל בית החרושת ללבנים שם ניגש אל בעל בית החרושת ושאל: "נו, האם עשית כהוראת המלך...?" תפש אותו בעל בית

פרשת תזריע

בחרושת בבגדו והשליכו אל כבשן האש...!

כעבור שעה קלה הגיע רבי יצחק ושאל אף הוא: "האם עשית כהוראת המלך?"

אכן כן ענה בעל המפעל שוב אל המלך ואמור לו כי הבוגד כבר מזמן הפך לאפר... שב רבי יצחק אל במלך ובישר למלך את הדברים.

תמה המלך ובירר עימו את השתלשלות העניינים עד שהכל נתגלה לאשורו.

הודה רבי יצחק לה' על שהצילו וערך סעודת הודיה גדולה בה אמר: אברהם אבינו נקרא "אברהם אוהבי" הוא הראשון שהחל במצוות מילה ובזכותה ניצל מכבשן האש.

גם אני סיים רבי יצחק זכיתי הודות למצווה יקרה זו להינצל מכבשן האש!

וביום השמיני ימול את בשר ערלתו (יב,ג)

במדרש (אוצר המדרשים עמוד רכ"ב) מובא שהיו מצוות שבת ומילה מתדיינות ומתווכחות זו עם זו:

אמרה שבת: אני גדולה ממצות מילה שהרי בי שיכלל הקדוש ברוך הוא את השמים ואת הארץ, שנאמר: "ויכל אלוקים ביום השביעי!"

אמרה לה המילה: אני גדולה ממך! שאלמלא אני לא נברא העולם, שנאמר (ירמיה ל"ג כ"ה): "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי".

אמר בי יהודה בן רבי שלום: משל לשני שרים שגרו בארמון המלך, ולא היה העם יודע לקבוע איזה מהם גדול וחשוב מחבירו!

יום אחד יצא המלך בשיירה מהארמון והנה ראו כולם ששר אחד הולך לפני האחר.

הבינו כולם כי ההולך בראש הוא חשוב במעלתו על פני חבירו.

כן הוא גם הנמשל:

נפסק להלכה שמילה בזמנה דוחב שבת, ואם מצוות השבת נדחית בגלל המילה, מוכח שמצוות המילה גדולה מן השבת!

בכל קודש לא תגע (יב,ד)

כתב רש"י לרבות את התרומה, והוא מדברי חז"ל בגמרא ובמדרש. והנה בגמרא (מכות יד, זבחים לג), ס"ל לריש לקיש דטמא שנגע בקודש לוקה מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה.

מעתה תקשי דאי קרא זה בא לרבות את התרומה אמאי לא אמרינן גם גבי תרומה דטמא הנוגע לוקה, מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה. ובדוחק אפשר לומר דכיון דנלמד מריבויא גרידא לא אמר כן שילקה בנגיעה.

פרשת תזריע

אך אפשר לבאר דהנגיעה היא רק כסייג אל האכילה שהאכילה בקדשים היא בכרת, ולכן עשתה התורה סייג לדבריה דילקה גם על הנגיעה גרידא, וכמו שמצינו איסור קריבה בעריות וכיו"ב.

אבל בתרומה טמאה שאם אכל כהן טמא פטור ממיתה בידי שמים, דכתיב (לקמן כב, ט) "ומתו בו כי יחללוהו", ודרשו חז"ל (סנהדרין פג, א) פרט לזו שמחוללת ועומדת, וא"כ כשיאכל טמא תרומה טהורה הלא יטמאנה באכילה ולא משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה, כי אם באופן רחוק דהיינו בפירות שלא הוכשרו או בתחב לו חבירו בבית בליעתו, ולכן לא שייך לעשות בתרומה סייג לאכילה שיהא הנוגע בתרומה לוקה.

ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה (יב,ח)

הנה משמע בלשון הכתוב שהעיקר תלוי באשה אם היא עשירה או ענייה, לכאורה זה צריך ביאור דהא תנן במתני' (נגעים יד, יב) מביא אדם על ידי בנו על ידי בתו על ידי עבדו ושפחתו קרבן עני וכו', ר' יהודה אומר אף על ידי אשתו מביא קרבן עשיר וכן כל קרבן שהיא חייבת, ופירש שם הרא"ש וכן כל קרבן שהיא חייבת כגון דלידה וזיבה וסוטה חייב הבעל להביא על אשתו.

וכך שנינו להדיא בגמ' (נדריים לה, ב) "זאת תורת היולדת" בין פקחת בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה. וכן פסק הרמב"ם (שגגות י, ו) כל קרבנות שהאשה חייבת בעלה מביא על ידיה, אם היה עני מביא קרבן עני ואם היה עשיר מביא על ידיה קרבן עשיר וכו', הרי שאין זה תלוי בה דוקא ואיך תלה זאת הכתוב בה "ואם לא תמצא ידה וגו'".

ואפשר לומר דהנה בטעם הדבר מדוע מביא קרבן עשיר בעד אשתו ואילו בעד בנו ובתו מביא קרבן עני, כתב הרמב"ם בפ' המשניות (נגעים שם) אולם אשתו להיותה כמוהו, הנה לא יקריב בעבורה אלא קרבן עשיר לפי שהיא כגופו. ובתוי"ט על משנה זו פ' שהוא משום שכך כתב לה "אחריות דאית ליה עלי מן קדמת דנא" והוא כולל גם הקרבנות שמנישואין ואילך, ע"ש. לפי זה לא קשה דאמנם בלשון הכתוב הוטל עליה באם לא תשיג "ידה", אך כיון שאשתו כגופו או שנתחייב לה, שפיר יכול הבעל להביא בעבורה.

אך עדיין צריך להבין איך שייך "ואם לא תמצא ידה", שמשמעו שלפעמים היא ענייה ויש שהיא עשירה, הרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה (נזיר כד, ב), וא"כ היא בגדר ענייה תמיד, וכיו"ב כתב הר"ן (נדריים שם) אדם מביא קרבן עשיר על אשתו שאע"פ שכל אשה שיש לה בעל לא הויה עשירה שהרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה אפ"ה כיון שבעלה עשיר מביא בשבילה קרבן עשיר בקרבנות שהיא בעולה ויורד לפי שהבעל חייב בקרבנות אשתו, וכ"כ שם הרא"ש.

לכן נראה לומר, דבאמת אם יש לה בעל אז הבעל מביא בשבילה אך משמת ח"ו הרי זה תלוי בהשגת ידה, ולכן הפסיק הכתוב ב"זאת תורת היולדת" לפני "ואם לא תמצא ידה וגו'", ללמדנו שהבעל מביא בשביל אשתו גם בלא דעתה, ואח"כ כתיב "ואם לא תמצא ידה" היינו כשבעלה אינו מביא עבודה וזאת משום שמת ח"ו, רק אז תלוי דבר זה אם היא ענייה או עשירה.

שאת או ספחת או בהרת (יג,ב)

יש שלושה דברים עיקריים בגללם באה הצרעת לאדם. גאוה, צרות עין ולשון הרע. גאוה ראינו אצל נעמן שר צבא ארם, צרות עין ראינו אצל גיחזי ולשון הרע ראינו אצל מרים. שלושה דברים אלו רמזים (לפי הכלי יקר) במילים: שאת, ספחת ובהרת.

פרשת תזריע

המילה שאת מרמזת על התנשאות הגאות, המילה ספחת מרמזת על זה הרוצה לספח לעצמו דברים (צר עין), והמילה בהרת מרמזת על המלבין פני חברו ע"י דברי לשון הרע שלו. (מלבין=בהרת).

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת (יג,ב)

במדרש (ויקרא רבה פרשה ט"ו) מובא משל למלך אדיר שבקש לשאת אשה.

בקשו לו שריו ועבדיו עד שלבסוף נמצאה אשה ראויה לבית המלך.

עד מהרה נחוגה החתונה ברוב פאר והדר כיאה וכראוי.

לאחר החתונה נכנסה המלכה החדשה אל הארמון המפואר, מקום משכן המלך ולהפתעתה ראתה שעל הקיר תלוי שוט גדול ועבה...

נבהלה המלכה מאד ופניה החווירו כי חשבה שהמלך אכזר ומנהגו להכות בשוט כאשר מכעיסים אותו...

מה לך תמה המלך מדוע חווירו פניך?

השוט... אמרה המלכה למי הוא מיועד...?

אל תתיראי אמר המלך שוט זה הוא לעבדים ולשפחות... לך מזומן כאן חדר נאה מצוייד בכל טוב.

תפקידך בארמון הוא לאכול ולשתות ולשמוח!

כן הוא גם הנמשל:

כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, אמר להם משה רבינו: אל תתייראו! אלו מוכנים ומזומנים לאומות העולם, אבל אתם מוכנים ומזומנים לאכול ולשתות ולשמוח, שנאמר: (תהילים ל"ב) "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו"!

אדם כי יהיה בעור בשר שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן או אל אחד מבניו הכהנים (יג,ב)

יש להבין הקשה הצדיק רבי מאיר יחיאל מגוסטינין מפני מה התורה מצווה על המצורע לבוא דווקא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים כדי שהם יפסקו את דינו אם טהור או טמא?

אלא תירץ הרבי בטבעו של עולם, כאשר באים אל בעל לשון הרע ומוכיחים אותו על כך, הרי הוא ממחר להצטדק ולטעון כי הוא מספר לשון הרע מ"אהבת האמת" שבו...

כאשר רואה הוא את ראובן מדבר עה על שמעון, אין הוא יכול לסבול את הצביעות שבכך ומשום כך הוא ממחר לספר לשמעון את הנאמר ובשם אומר...

והנה המשיך הרבי במשנה מסכת אבות (פרק א' משנה י"ב) מצינו: הלל אומר: "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום", ופירשו באבות דרבי נתן, כיצד היה אהרן "אוהב שלום"?

פרשת תזריע

כשהיה אהרון רואה שני בני אדם מתקוטטים זה עם זה היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חברו ואומר לו: ראה חברך איך הוא מתחרט ומייסר את עצמו על שחטא לך... ברוב צערו ביקש ממני שאבוא אליך ואדבר על ליבך שתמחול לו...

לכן סיים רבי מאיר יחיאל מובא המצורע אל אהרון הכהן או אל אחד מבניו הכהנים כדי שייזכר שהנגעים באים על עוון לשון הרע ובמקרה זה לא תמיד יש לומר את האמת לאמיתה...

וראה הכהן את הנגע... נגע צרעת הוא (יג,ג)

אמרו חז"ל במסכת ערכין (דף ט"ז), כי הצרעת באה על חטא לשון הרע פעם אחת אמר ה"חפץ חיים" לשומעיו: צאו וראו כמה איום ונורא כוחה של הרכילות! דבר זה אתם למדים מן הדואר.

רוצה אדם לשגר מכתב לחברו, עליו להכין מעטפה ולרשום עליה את שמו של חברו ושם משפחתו וכתובתו המדויקת, שם העיר ושם המדינה, אחרי כן עליו להדביק בול.

והיה, אם טעה בכתובת או בשם או במחירו של הבול, העברתו של המכתב מתעכבת.

ואפילו אם לא טעה ועשה הכל כשורה, עדיין אין הוא יכול להיות בטוח שהמכתב בוודאי יגיע, שהרי הרבה מכתבים אובדים בדרך... מחמת מורכבות הענין העמידה הממשלה משרד מיוחד האחראי על העברת המכתבים, משרד הדואר, ובו עובדים עשרות פקידים, מכונות ומרכבות עומדות לרשותם.

היפוך הדברים הוא ברכילות אמר ה"חפץ חיים" אם נכשלת ודברת דבר ע על פלוני, אף על פי שלא הזכרת שמו אלא ברמז, ולא הזכרת את מקום מגוריו ולא את שם עירו, ולא שילמת לאיש דמי העברה ואין מי שממונה על כך במיוחד, אף על פי כן אתה יכול להיות בטוח שהדברים הרעים שאמרת על פלוני סופם להגיע לאוזניו של פלוני! זהו כוחה של רכילות...

ואם בהרת לבנה היא בעור בשרו ועמוק אין מראה מן העור (יג,ד)

וברש"י, לא ידעתי פירושו, וביאר בשפת"ח דרש"י נתקשה, דכיון דבהרת לבנה היא, א"כ היה לה להיראות עמוקה מן העור, שהרי כל מראה לבן עמוק הוא מן העור כמראה חמה העמוקה מן הצל, ועי' ברמב"ן מה שיישב את שיטת רש"י, אולם איהו גופיה ביאר באופן אחר, עיין בדבריו.

ובדעת זקנים על אתר ביאר בשם רבי יעקב הלוי, דקרא איירי בגרמני שעורו בהיר, ולגביו בהרת לבנה היא ככהה, (כמבואר בריש פרק ב' דנגעים 'בהרת עזה נראית בגרמני כהה'), ועל כן כלפי צבע עורו אין מראה הבהרת עמוק מן העור, ברם עיין בדעת זקנים שם שהקשה על פירוש זה, דהנה סתם בהרת היא כשלג (כמבואר בריש מסכתא נגעים), וא"כ לא יתכן שיש אדם שמראהו לבן משלג (או לכה"פ כמו שלג) אף אם גרמני הוא, עיי"ש.

והנה ביישוב דברי רבינו יעקב נראה, דזה ברור דהוא פירש דבהרת דקרא אינה הלבנה כשלג, אלא בבהרת הלבנה כסיד, וכמבואר בתרגום יונתן על אתר 'ואם בהקא חיורתא כסידא הוא במשך ביסריה, ועמיק לית חיזויה כתלגא', והנה אף שסתם בהרת היא כשלג, בכ"ז שם בהרת כולל הוא את כל ארבע המראות, כמש"כ הרמב"ם (בפ"א מהל' טומ"צ ה"ט).

אשר לפ"ז נראה לבאר את דברי רבינו יעקב, וזאת בהקדם דברי הרמב"ם בפ"י המשניות דנגעים (פ"ב

פרשת תזריע

מ"א), שכתב בזה"ל 'גרמני, שם חוזק הלבן, ומיוחס על העצם אשר שמו גרמא', וביאור דבריו דגרמני צבעו כצבע עצם שהיא לבנה, והנה לבנונית העצם היא כסיד, דהא במסכת מעשר שני (פ"ה מ"א) איתא, שהיו מציינים את הקברות בסיד וביארה הגמ' בב"ק (סט, א) בטעמא דמילתא, דהוא משום 'סימנא דחיוור כעצמות', הא קמן דצבע העצם הוא כסיד ממש, אם לא נימא דהוא רק משל בעלמא, ואשר א"כ עלו דברי רבינו יעקב שפיר, דגרמני שעורו לבן כסיד, מראה בהרת כסיד אינה עמוקה מן העור ופשוט.

ומה שרש"י נטה מפירוש זה נראה לבאר בכמה אנפי, חדא משום דסתם בהרת היא הלבנה כשלג, וא"כ הדרא קושית הדעת זקנים דלא מצאנו אף אדם אפי' הלבן ביותר שלבן יותר משלג, ועוד דדוחק להעמיד קרא דידן רק בגרמני, וכן י"ל עוד דרש"י נטה מפירוש זה משום דלביאור התרגום יונתן יוצא, דבכהאי גוונא דאיכא בגרמני מראה כסיד הכהן מסגירו, ואילו בריש פ"ב דנגעים איכא פלוגתא תנאים בדבר דיש מטהרים את הגרמני בכה"ג, עיי"ש, ואף דיב"ע תנא הוא ויכול הוא לסבור כדעת המסגירים, מ"מ בדעת רש"י י"ל שלא רצה לפרש כן משום הנך תנאים דמטהרים.

וביום הראות בו בשר חי יטמא (יג,ד)

ברש"י, הרי שהיה הנגע באחד מכ"ד ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה, לפי שאין נראה הנגע כולו כאחד ששופע אילך ואילך וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו ע"י שומן כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא.

דברי רש"י הללו, לכאורה אינם עולים בקנה אחד עם מה ששנינו (נגעים פ"ז מ"א) דאם נולד נגע בקמטים ואח"כ נתגלה הקמט אפ"ה טהור, דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי להיטמא בו, והכא נמי כשנולד הנגע בראש איבר בלתי ניכר כיצד הופך לנגע טמא עם התגלותו הרי לא היה ראוי לטמא נגע זה בהיוולדו.

אלא שמכאן ראייה דראשי אברים ומקום בית הסתרים לאו כי הדדי נינהו, שמקום ראשי אברים חשיב מקום הראוי ליטמא בנגעים אלא שכל עוד שהוא נסתר לא ניתן לטמאו מחסרון צדדי שאין הכהן יכול לראות את הנגע כולו כאחד, ולכן כאשר תחדל הסיבה ויתגלה הנגע הרי הוא חוזר ומטמא. אך לא כן מקום בית הסתרים שבניגוד לקודמו אין הוא חשוב בעצמותו כמקום הראוי ליטמא בנגעים.

סמוכין לסברא זו אפשר להביא מהא דגם במשנה מצינו שחילקם התנא, שכן במשנה אחת (נגעים פ"ו מ"ז) מובא דין כ"ד ראשי אברים ואילו את המקומות הנסתרים מונה התנא במשנה נפרדת (מ"ח).

וטהר את הנגע כולו הפך לבן טהור הוא (יג,ג)

הנה בכל פרשת נגעים כתיב "וטהרו הכהן" ומוסב על האדם, מלבד הכא דכתיב "וטהר את הנגע" ואין כאן לשון טהרה המוסבת על האדם, ויש להבין מאי שנא.

יש לומר ע"פ מש"כ הרמ"א בתורת העולה (ג, סז) דפרחה הצרעת בכולו רשעה גדולה היא, אלא דא"צ להבדילו מבני אדם משום שזה ניכר.

בזה נבין למה אין ה"וטהר" כאן מוסב על האדם, כי הרי רשעתו גדולה ואיך נכנהו בשם "טהור", ורק את הנגע לחודא הוא דמטהרו הכהן ולומר דאין נצרך להבדילו מכח נגע זה.

פרשת תזריע

איש צרוע הוא טמא הוא טמא הכהן בראשו נגעו (יג,מד)

וברש"י אין לי אלא נתקין מנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל טמא יטמאנו לרבות את כולן, ועל כולם הוא אומר בגדיו יהיו פרומים, ע"כ, ועיין ברא"ם שהק' שבתו"כ שנית בלשון אחר, יטמאנו הכהן אין לי אלא זה בלבד מנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל טמא יטמאנו הכהן, או מה זה מיוחד שבראשו נגעו אף אני מרבה את הנגעים שבראשם נגעם, ומנין לרבות שאר המנוגעים ת"ל יטמאה הכהן, עיי"ש עוד ריבויים לכל הנגעים שטומאתם בכהן. ואילו לענין בגדיו יהיו פרומים שכ' רש"י, מייתי לרבות שאר המנוגעים ממש"כ (פסוק מה), והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהי' פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא, דטמא טמא יקרא לרבות שאר המנוגעים, והאיך הביא רש"י לענין בגדיו יהיו פרומין מקרא דטמא יטמאנו שבתו"כ לא מייתי מינא אלא לענין טומאה ע"י כהן, דלענין בגדיו יהיו פרומים הרי מייתי לה מקרא דטמא יטמא יקרא, והניח בצ"ע.

ובאוה"ח הק' עמש"כ איש צרוע הוא טמא הוא, דמ"ט לא אמר צרעת הוא, והק' נמי על הכפל דצרוע הוא טמא הוא, דמאי קמ"ל בזה, עיי"ש, ועיין בתו"כ דיליף ממש"כ איש צרוע הוא למעט שאר טמאים, ולמעט טמאים שטומאה ויצאת עליו מגופו מייתי לה ממש"כ טמא הוא טמא יטמאנו הכהן, זה טומאתו בכהן ואין שאר הטמאים טומאתם בכהן, וצ"ב מ"ט לא ממעטי כולו מצרוע הוא, שהרי כל השאר אינם צרועים, וכן צ"ב עמש"כ בתו"כ ממש"כ טמא יטמאנו הכהן לרבות שאר נגעים שהם ע"י כהן, דמנ"ל מלשון זה ללמוד ממש כהן בשאר נגעים, וכן צ"ב במש"כ בראשו נגעו, דמה ביאורו לפי פשוטו של מקרא. ונראה, דמש"כ איש צרוע הוא, קמ"ל שלא שהנגע הוא הדבר הטמא המטמא את האדם, אלא הוא מציאות באיש שבא אצלו הדבר לידי ביטוי במה שיש לו נגעו, שמזה מבואר שבאיש עצמו סיבת הטומאה, וכשיש נגע כל חלק וחלק שבו הוא איש צרוע שהוא סיבה לטומאה, ומש"ה לא צרעת היא אלא איש צרוע הוא דייקא. אכן נראה שענין נוסף יש בטומאת צרעת דוקא, והוא שאם בשאר טומאות יש דבר שחלה עליו טומאה, שהיא מציאות ממש וכמבואר בטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ועוד, נגעים שאני בזה שאין זה אדם שחלה עליו טומאה, אלא האדם עצמו הוא חפצא ומציאות של טומאה, וזהו דקמ"ל קרא במש"כ איש צרוע הוא טמא הוא, דהיינו גם שאינו ענין רק בנתק אלא ענין הוא באיש, וגם שע"ז שיש בו צרעת כל מציאותו היא מציאות של טמא, ולא רק שיש עליו טומאה. ומבואר כן נמי מהא דחזינן דינים מיוחדים בטומאת צרעת, שלא רק דין שילוח מחנות יש בה כבשאר טומאות, אלא האדם עצמו מחוייב בהנהגות של פריעה ופרימה ואיסור תשה"מ ועוד ועוד וליתא זה בשאר טומאות, והיינו משום דשאר טומאות הטומאה היא עליו ואין דינים אלא ביחס לטומאה שעליו, אבל כאן החפצא של האיש משונה בהיותו חפצא דטומאה, ועל חפצא דטומאה זה נתנה תורה דינים המתחייבים מחמת מציאות זו שאינה אלא במצורע.

וזהו מש"כ בקרא ס"ה והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים, דלכאורה מש"כ אשר בו הנגע מיותר, אכן להמתבאר נאמר בקרא הטעם, שהסיבה להנהגות אלו מחמת שבו הנגע הוא, והיינו שבו ובעצמותו נתפס מציאות הנגע לעשותו צרוע, ועי"ז הו"ל איהו בעצמותו חפצא דטומאה מיוחדת, ומש"ה בגדיו יהיו פרומים.

וזה י"ל בדרשת התו"כ שם, לרבות ממש"כ אשר בו הנגע גם כה"ג שנאמר עליו ובגדיו לא יפרום וכו', אכן אילו הטומאה מבחוץ, כיון שמצד עצמותו בכה"ג מתחייב שלא יפרע ויפרום הי' אסור בפריעה ופרימה, אבל כיון שבו הנגע והיינו שבעצמותו הוא, הרי עצמותו בכה"ג צרוע מתחייב עליו מציאות הצרוע שדינו בפריעה ופרימה, ומש"ה גם כה"ג בגדיו יהיו פרומים.

ומעתה נראה, שבמה שנתחדש בטומאת נגעים שלא כבשאר טומאות, שאינה אלא ע"י כהן דווקא, דבעי בזה כהן לב' ענינים, א' לאשוויי שהנושא אינו רק בנגע אלא בכל מציאות האיש, שזהו ענין נגעים הפועל בכל האיש, וב' לאשוויי את האיש עצמו לחפצא דטמא שלא מצינו את זה בשאר טומאות שתהא מציאות כזו ואינו חל אלא ע"י כהן, וזהו כתיב טמא יטמאנו הכהן דמשמע שב' ענינים עושה הכהן, ועפמש"כ

פרשת תזריע

ברישא דקרא איש צרוע הוא טמא הוא, דכנ"ל ב' ענינים נאמרו בזה, א' שהוא איש צרוע וב' שטמא הוא, ועלה כתיב שאת ב' דינים אלו עושה הכהן, וע"ז סיים הקרא בראשו נגעו, והיינו דמצד עצמו הנגע הוא רק בראשו ואז ליכא טומאת נגעים, ורק ע"י הכהן נהפך מהנראה לעינים שרק בראשו נגעו תעשה איש צרוע, וזה רק ע"י כהן נעשה, שרק ע"ז שהוא באיש שייך אשוויי לחפצא של טומאה, שגם לזה בעי כהן.

ומבואר שפיר דרשת התו"כ למעט שאר טומאות דלא בעי כהן, ממש"כ צרוע הוא דממעט שאר טמאים, וממש"כ טמא הוא דממעט גם הטמאים שטומאה יוצאת עליו מגופם, שהרי ממש"כ איש צרוע הא, הוא כלפי האשוויי באיש הצרוע ולא רק בנתק, שלזה בעי כהן, ומזה ממעט שאר טומאות הבאות מבחוץ שאין כאן אשוויי מפרט לכלל לעשות את כל האיש לטמא ע"י פרט, אלא ממילא טומאה באה עליו על כל מה שבאה הטומאה, וא"צ לזה כהן, אלא שעכ"פ אלו שטומאה יוצאת עליו מגופו כזב ונדה, שגם בהם הגדר הוא שמעשה פרטי משוויי טומאה בכל שם האיש שבו, ודמי בזה למצורע, ס"ד דבעי לזה כהן שהרי לא ממעט ממש"כ איש צרוע הוא, וע"ז בא המיעוט דטמא הוא, שרק במצורע שטמא הוא שאינו ענין של קבלת טומאה אלא הוא עצמו חפצא של טומאה הוא, בעי באשוויי שבו כהן, אבל שאר טומאות שאינן מציאות של טומאה בעצמותו אלא רק שחלות טומאה עליו, א"צ לזה כהן.

ומעתה נראה, שכל מה דס"ד דשאר נגעים לא בעי כהן אינו משום שהוא סוג טומאה אחר והו"ל כשאר טומאות שא"צ כהן, אלא דס"ד שכל דין הכהן אינו אלא כלפי הענין הראשון שנת' שהוא אשוויי בכל האדם שם טמא, וע"ז דריש ממש"כ טמא יטמאנו הכהן דבעי אשוויי דכהן גם על עשייתו למציאות של טומאה שאינו אלא ע"י כהן, וכיון שכל טומאות צרעת בגדר זה הם, אם בעי כהן לאשוויי מציאות זו ממילא בעי לה בכל צרעת, וזוהי המשמעות מטמא יטמאנו לרבות כל הנגעים, וא"כ י"ל בדברי רש"י, דודאי לולי הריבוי להנהיג כל דיני מצורע בשאר נגעים ממש"כ וטמא טמא יקרא, אע"פ שכולם גדר אחד של טומאה הם, מ"מ חיוב ההנהיגה מחמת טומאה זו שנאמרה בנתקים אין ראייה שישנו בכל טומאות אלו, אבל כל המקום לריבוי הנהיגה זו מקרא אינו אלא מחמת שהוא עצמו מציאות של טומאה הוא, ולזה הקדים רש"י למש"כ ועל כולם הוא אומר בגדיו יהיו פרומים, כמש"כ.

ועל שפם יעטה (יג,מה)

כידוע אמר הגאון רבי שלמה קלוגר הנגעים באים על עוון החמור של לשון הרע.

והנה אמר רבי שלמה הקדוש ברוך הוא שם לאדם שני "מחסומים" לפיו, השיניים והשפתיים, כדי שהללו יזכירוהו תמיד לשמור פיו ולשונו בכך שיסגור את שיניו ויסכור את שפתיו, כך לא יצר מפיו כל דיבור אסור.

אדם שלק בנגע סיים רבי שלמה סימן מובהק הוא כי שני ה"מחסומים" לא הועילו לו, לכן מצווה התורה "ועל שפם יעטה", דהיינו שעשה לעצמו "מחסום" נוסף, אולי דבר זה יועיל לו להמנע מדיבורים מזיקים.

וטמא טמא יקרא (יג,מה)

הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה י"ט הלכה י"ז) כותב שכל המשפחות שבישראל הן בחזקת כשרות ומותר לישא מהן אשה לכתחלה.

ואף על פי כן כותב הרמב"ם אם ראית שתי משפחות שמתגרות זו בזו תמיד, או ראית משפחה שהחא בעלת מצה ומריבה תמיד, או ראית איש שהוא מרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר, חוששין להן וראוי להתרחק מהן שאלו סימני פסלות הם!

וכן הפוסל את אחרים תמיד, כגון שנותן שמץ במשפחות או ביחידים שאומר עליהן שהם עבדים חוששין לו

פרשת תזריע

שמה עבד הוא, שכל הפוסל במומו פוסל!

דבר זה אמרו המפרשים מרומז בפסוק "וטמא טמא יקרא!" מי שהוא בעצמו טמא נוהג לומר על אחרים שהם טמאים...

בדד יושב מחוץ למחנה (יג,מו)

מבאר רש"י, מדוע המצורע יושב בדד. משום שהוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יושב בדד!

משל נפלא בענין זה אמר רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים":

נתאר לעצמנו חבורה של עשרה אנשים העומדים ביחד ומשוחחים ביניהם.

לפתע מגיחה קבוצת שוטרים ועוצרים את אחד מבני החבורה באשמה חמור של בגידה במלך.

נלקח העציר אל בית המשפט שם נחקר שתי וערב על מעשהו זה אולם הוא אינו מודה אלא כופר באשמה המיוחסת לו.

כאשר רואה השופט כך, מורה לשוטרים לעצור גם את שאר בני החבורה כדי לחקרום, אולי מפיהם ימלט שבב מידע שיכול להוביל להבנת המעשה כולו ולהפליל את הבוגד.

בני החבורה, אף שבטוחים הם בעצמם כי חפים הם מכל פשע, ויודעים היטב כל לא נלקחו למעצר אלא רק מחמת הספק שמא על ידם יתגלה מעשהו הרע של חברים, בכל זאת מצטערים הם מאד על שנמצאו בחברתו, כיון שבגללו נגרם להם צער זה.

לבסוף כאשר הם יוצאים ללא כל פגע הם נזהרים מעתה ואילך שלא להימצא שוב בחברתו של אדם כזה.

על אחת כמה וכמה בעניננו אמר ה"חפץ חיים" ידוע שלעתיד לבוא יענשו בעוון לשון הרע גם המספר, גם השומע וגם כל הנלווים אליהם בחבורתם הרעה הזו, אם כן כמה צריך האדם לברוח מזה, וכאשר מסיתו היצר להיכנס אל תוך חבורת מספרי לשון הרע, יחשוב כל אחד לעצמו: די לי במה שאעמוד בעולם העליון לדין על עוונותי הרבים, ולשם מה לי לסבול בעולם העליון עוד עונש על עוונות חברי?! על ידי מחשבה זו יזכה האדם לנצח את היצר.

בדד יושב מחוץ למחנה מושבו (יג,מו)

מבאר רש"י: אמרו רבותינו, מה נשתנה המצורע משאר טמאים שהוא יושב בדד? אלא הועיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל מאחרים וישב בדד!

סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מעשה ברבנית ידועה שנסעה פעם באוטובוס.

מאחוריה ישבו שתי בנות שדיברו לשון הרע על אחת מחברותיהן שהתארסה זה לא מכבר.

הבנות גינו את הכלה מאד בכינויי גנאי ומסקנתם היתה שיש לרחם על החתן ה"אומלל"... לפתע

פרשת תזריע

הסתובבה הרבנית אל שתי הבנות ואמרה: אני מודה לכן מאד על הדברים ששמעתי! החתן הוא בני! אדאג שיבטל את השידוך תיכף ומיד! אינני רוצה שבני יהיה אומלל... הבנות נבהלו מאד כאשר הבינו את אש רגרמו בדיבורן.

בגללן עומד השידוך להתבטל...! אל תיקחי את הדברים כפי שהם נאמרו מיהרו הבנות לומר לרבנית כמובן שמאוד הגזמנו... אסור בשום פנים ואופן לבטל את השידוך.

לא ולא התעקשה הרבנית זאת אתן אומרות עכשיו כי אין אתן רוצות להיות סיבת ביטול השידוך, אולם אני דואגת לבני באמת ובתמים, על כן נחרץ הדבר אצלי לבטל את השידוך ויהי מה! הבנות לא ידעו את נפשן מרוב צער ופרצו בבכי.

עכשיו אמרה הרבנית כאשר אתן מבינות ביטה מה עשיתן אוכל לגלות לכן שהחתן אינו בני כלל... אולם שיעור מאלף למדתן, לעיתים אדן מדבר לשון הרע ומשחרר את חרצובות לשונו רק משום שאין הוא מבין את הנזק העצום שגרם מדיבורו.

לאחר שחשתן את שעשיתן והבנתם היטב את הנזק שעלול להיגרם, שוב לא תחזרו על כך.

זאת תורת נגע צרעת וגו' לטהרו או לטמאו (יג,נט)

ולכאורה קשה דאיפכא הו"ל למימר 'לטמאו או לטהרו' שהרי בתחילה הוא מטמאו ואח"כ מטהרו. ותו למה סמך זאת להא דאמר 'זאת תהיה תורת המצורע', מה בא ללמדנו בזה.

ונראה ליישב, דהנה איתא בגמרא (הוריות י, א) תנו רבנן 'אשר נשיא יחטא' (לעיל ד, כב), יכול גזרה ת"ל (שם פסוק ד) 'אם הכהן המשיח יחטא', מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא, ופריך גזרה מהיכא תיתי (היכי מצית למימר יכול גזרה, דהיכא אשכחן גזרה כה"ג. רש"י), אמרי אין אשכחן דכתיב (לקמן יד, לד) 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם' בשורה היא להם שנגעים באים עליהם, דברי רבי יהודה וכו'. כלומר, דבאמת גזירה גזירת המקום הוא שיבואו עליהם נגעים.

אמנם מאידך מצינו בגמרא (סנהדרין עא, א) דתניא בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דרוש וקבל שכר. וע"כ צ"ל דפליגי אהא דאיתא בהוריות דגזירת המקום הוא שיבואו הנגעים אלא ס"ל כמ"ד לאו גזירה היא.

לפירוש זה שפיר י"ל דלהכי כתב רחמנא 'לטהרו או לטמאו', דהוא לכאורה שלא כסדר להורות דלאו גזירת המקום הוא שיבואו הנגעים, דאילו היה נכתב כסדר לטמאו ואח"כ לטהרו הוי משמע שהדין הוא כך דבתחילה מטמאו ואח"כ מטהרו לפי שגזירת המקום היא שהנגעים באים, להכי הפך הסדר להורות דלאו גזירה היא, וכמ"ד דבית המנוגע לא היה ולא נברא וה"ה שאר דיני נגעים.

אלא שא"כ תמוה, דאם לא היו ולא נבראו למה נכתבו דיני נגעים, לזה אמר 'זאת תהיה תורת המצורע', ר"ל דרוש וקבל שכר.